
ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 338.3:677

Ю. В. Мисюра, аспірантка

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Анотація. У статті досліджено сучасний стан легкої промисловості України. Проведений комплексний аналіз обсягів виробництва та реалізації основних видів продукції легкої промисловості. Виявлені основні проблеми, які постають у сучасних економічних умовах перед галуззю та уповільнюють або взагалі призупиняють її розвиток. На основі опрацьованого матеріалу були запропоновані перспективні напрями щодо поліпшення стану та вирішення основних проблем легкої промисловості України.

Ключові слова: легка промисловість, виробництво, продукція, галузь, конкурентоспроможність, ринок.

Ю. В. Мисюра, аспірантка

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ЛЕГКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ УКРАИНЫ

Аннотация. В статье исследовано современное состояние легкой промышленности Украины. Проведен комплексный анализ объемов производства и реализации основных видов продукции легкой промышленности. Выявлены основные проблемы, которые стоят в современных экономических условиях перед отраслью и замедляют или вообще приостанавливают ее развитие. На основе проработанного материала были предложены перспективные направления по улучшению состояния и решения основных проблем легкой промышленности Украины.

Ключевые слова: легкая промышленность, производство, продукция, отрасль, конкурентоспособность, рынок.

Yu. V. Mysiura, postgraduate student

PROBLEMS AND PROSPECTS OF LIGHT INDUSTRY OF UKRAINE

Abstract. The current state of Ukrainian light industry is considered in the article. The comprehensive analysis of production and sales of major (basic kinds of products) products of light industry is made. The main problems arising in the current economic conditions facing the industry, and slow down or even suspend its development. The perspective directions of improvement conditions and solving the main problems of light industry of Ukraine were offered on the prorate of the basic material.

Keywords: light industry, manufacturing, products, industry, competitiveness, market.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку перед Україною стоїть важливе завдання – посісти чільне місце серед сильних, економічно розвинутих держав світу, здійснивши кардинальні економічні, соціальні, інституційні перетворення суспільства, які мають торкнутися всіх галузей та сфер національного господарства. Особливого значення для успішного вирішення поставленого завдання набуває розвиток легкої промисловості, яка є однією з найважливіших галузей національної економіки України, що не тільки виробляє продукцію для задоволення потреб споживачів, а й забезпечує добробут населення та наповнення бюджету, який, у свою чергу, сприяє розвитку економіки країни. Тому виявлення змін у тенденціях розвитку легкої промисловості України дає можливість прогнозувати її стан у майбутньому та впливати на негативні процеси, що відбуваються в даному сегменті економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні засади функціонування легкої промисловості, тенденції її розвитку розглянуті в працях вітчизняних вчених-економістів, серед яких: Ю. Гончаров [1], Ю. Звягінцев [2], Я. Ромусік [8]. Разом з тим проблемні питання та визначення перспектив розвитку легкої промисловості України, а також пошук нових підходів до

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

подолання кризового стану галузі, залишаються недостатньо вивченими й потребують поглибленого дослідження, що особливо актуально в сучасних умовах.

Мета статті. Метою дослідження є аналіз сучасних тенденцій, проблем та перспектив розвитку легкої промисловості України в умовах подолання кризових явищ у вітчизняній економіці.

Основні результати дослідження. За роки незалежності легка промисловість України опинилася в кризовому стані. У результаті незбалансованого розвитку промисловості України, коли досить довгий час пріоритетними вважалися вугільна, хімічна промисловість, гірничо-металургійний комплекс, легка промисловість залишалась поза увагою. Як результат, її частка в загальному обсязі реалізованої промислової продукції є дуже низькою. На кінець 2012 року вона становила 0,7%, що свідчить про збереження тенденції втрати позицій на внутрішньому ринку (табл. 1). Це відбулося, на нашу думку, внаслідок впливу багатьох негативних факторів, серед яких слід виділити: скорочення сировинної бази, тінізація внутрішнього ринку, насичення його дешевими імпортними товарами та товарами групи «секонд-хенд», недостатня підтримка галузі з боку держави, низький рівень інвестицій в легку промисловість та ін.

В Україні функціонує понад 10 тис. підприємств легкої промисловості, з них у текстильній - близько 2,5 тис. од., з виробництва готового одягу і хутра - близько 6 тис. од., шкіри і шкіряного взуття - близько 1,5 тис. од. Слід зазначити, що за роки незалежності легка промисловість України зазнала значної трансформації, а підприємства галузі – реорганізації, і як наслідок, практично всі підприємства легкої промисловості приватизовані, а ті, що знаходяться у державній власності, становлять менше 1 % від загальної кількості.

Динаміка індексів промислового виробництва легкої промисловості України за 2008-2012 роки представлена в табл. 2.

За даними таблиці можна зробити висновок, що впродовж 2008-2009 років у галузі спостерігалася стійка тенденція до зниження темпів виробництва внаслідок негативного впливу світової фінансової кризи на економіку України загалом та на діяльність підприємств легкої промисловості зокрема. Вже у наступні два роки відбувається стабілізація економічного стану в країні і, відповідно, зростання обсягів виробництва легкої промисловості на 34,7 % (в т.ч.: у текстильному виробництві, виробництві одягу, хутра та виробів з хутра на 37,5%; виробництві шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів на 22,5 %). У 2012 році знову намітився спад виробництва, основною причиною якого, на нашу думку, є низька ефективність підприємств легкої промисловості. Товари, які випускаються вітчизняними підприємствами галузі, значно поступаються імпортним за якістю, кількістю та ціною.

Для більш детального дослідження стану легкої промисловості необхідно розглянути динаміку виробництва у розрізі основних видів продукції (табл. 3).

Дані табл. 3 свідчать про те, що у 2009 році, порівняно з 2008 р., спостерігалось скорочення обсягів виробництва майже за всіма основними видами продукції легкої промисловості. Можна стверджувати, що це відбулося, в першу чергу, в результаті впливу на економіку України світових кризових явищ. Упродовж 2010-2012 рр. ситуація в легкій промисловості дещо поліпшилася, але говорити про стале нарощування обсягів виробництва основних видів продукції та ефективний розвиток легкої промисловості ми не можемо, оскільки спостерігається значне коливання у динаміці досліджуваних показників. Так, виробництво пряжі бавовняної протягом періоду дослідження скоротилося на 73,1%, в основному через вичерпність сировинної бази внаслідок скорочення посівів бавовни [7].

Також слід звернути увагу на скорочення виробництва готового одягу. Так, протягом 2008-2012 років обсяг виробництва костюмів чоловічих та хлопчачих скоротився на 51,4%; костюмів жіночих та дівчачих – на 39,5 %; пальт, напівпальт, накидок, плащів та ін. – на 39,3%; светрів, джемперів, пуловерів, жилетів та ін. – на 36,3%. Багато в чому це результат переповнення внутрішньому ринку більш дешевими імпортними товарами, а також товарами «секонд-хенд».

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Таблиця 1

Обсяги реалізованої промислової продукції (робіт, послуг) за видами економічної діяльності у 2008-2012 роках

Показники	Роки										Темп росту до 2008р., %
	2008		2009		2010		2011		2012		
	Млн. грн	% у загальному обсязі	Млн. грн	% у загальному обсязі	Млн. грн	% у загальному обсязі	Млн. грн	% у загальному обсязі	Млн. грн	% у загальному обсязі	
Промисловість	917035,5	100	806550,6	100	1065108,7	100	1329256,3	100	1115224,5	100	121,6
Переробна промисловість, з неї	668466,4	72,9	559266,5	69,4	730544,1	68,6	881141,1	66,3	752583,0	67,5	112,6
Легка промисловість, в т.ч.:	8201,5	0,9	7511,9	0,9	8529,7	0,8	9972,5	0,7	8060,1	0,7	98,2
текстильне виробництво одягу, виробництво хутра та виробів з хутра	5655,7	0,6	5297,3	0,6	6039,1	0,6	7223	0,5	6253,3	0,5	110,6
виробництво шкіри, виробів зі шкіри, та інших матеріалів	2545	0,3	2214	0,3	2490,6	0,2	2749,5	0,2	1806,8	0,2	70,9

Джерело: побудовано автором на основі :www.ukrstat.gov.ua/

Таблиця 2

Індекси промислового виробництва легкої промисловості України у 2008-2012 роках (у % до попереднього року)

Показники	Роки				
	2008	2009	2010	2011	2012
Легка промисловість, в т.ч.:	89,4	74,2	108,9	107,7	94,5
текстильне виробництво;	88,2	72,0	109,5	108,6	97,1
виробництво одягу, хутра та виробів з хутра	92,4	72,6	116,9	110,6	102,7
текстильне виробництво					
виробництво одягу, виробництво хутра та виробів з хутра	85,8	71,6	104,7	107,1	93,0
виробництво шкіри, виробів зі шкіри, взуття	95,8	84,1	106,6	104,0	83,6

Джерело: побудовано автором на основі :www.ukrstat.gov.ua/

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Таблиця 3

Виробництво основних видів продукції легкої промисловості у 2008-2012 роках

Основні види продукції	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік
Пряжа бавовняна, тис. т	10,4	6,7	5,0	2,5	2,8
Тканини, млн м ²	109	86,8	88,2	89,0	105,7
Білизна постільна, млн шт.	12,4	9,2	11,5	11,2	10,3
Килими та вироби килимові, млн м ²	7,1	4,7	5,9	7,6	8,2
Матеріали неткані і вироби з матеріалів нетканих, тис. т	16,6	14,5	16,2	17,8	20,0
Вата бавовняна, віскозна та з інших текстильних матеріалів, вироби з вати, тис. т	18,8	17,6	17,3	15,4	19,9
Полотна трикотажні машинного чи ручного в'язання, тис. т	3,0	2,8	3,9	4,8	4,5
Вироби панчішно-шкарпеткові трикотажні машинного чи ручного в'язання, млн пар	61,7	59,5	76,8	90,0	83,0
Пальта, напівпальта, накидки, плащі, куртки теплі та вироби аналогічні чоловічі та хлопчачі, тис. шт.	376	399	424	378	362
Пальта, напівпальта, накидки, плащі, куртки теплі та вироби аналогічні жіночі та дівчачі, тис. шт.	2512	1783	1874	1742	1525
Костюми чоловічі та хлопчачі, тис. шт.	1000	632	515	593	486
Костюми жіночі та дівчачі, тис. шт.	496	318	410	325	300
Піджаки та блейзери, куртки типу піджаків, джемperi та вироби аналогічні чоловічі та хлопчачі, тис. шт.	1081	782	878	806	837
Жакети та блейзери, піджаки, куртки типу піджаків, джемperi та вироби аналогічні жіночі та дівчачі, тис. шт.	2527	2036	1802	1912	1834
Сукні та сарафани жіночі та дівчачі, тис. шт.	1046	1340	1293	1729	1696
Светри, джемperi, пуловери, жилети та вироби аналогічні трикотажні машинного чи ручного в'язання, тис. шт.	2341	1474	1668	1598	1491
Одяг верхній трикотажний, тис. шт.	4421	3119	3897	2909	3022
Трикотаж спідній, млн шт.	22,7	16,8	22,5	28,8	27,6
Пальта і напівпальта, шуби з хутра натурального, тис. шт.	8,6	6,7	7,4	7,2	8,4
Взуття, млн пар	22,2	20,4	25,7	28,2	28,3

Джерело: побудовано автором на основі: www.ukrstat.gov.ua/

З економічного погляду, легка промисловість могла б вирішити проблему зайнятості населення. У ній зайнято 3,4 % промислового персоналу, проте негативною тенденцією є подальше скорочення кількості працюючих в галузі. Тільки за 2012 рік чисельність працюючих у легкій промисловості скоротилася на 3 % і на кінець року становила 92,2 тис. осіб, в тому числі в текстильній промисловості, виробництві одягу та хутра – 72,5 тис. осіб, у виробництві шкіри і взуття – 19,7 тис. осіб [3]. Низький рівень привабливості підприємств легкої промисловості, на думку фахівців [8], зумовлений тим, що середньомісячна заробітна плата на підприємствах легкої промисловості значно нижча, ніж в середньому по промисловості.

На нашу думку, серед основних факторів, що гальмують розвиток легкої промисловості в Україні, необхідно виділити такі:

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

- вичерпність галузевої сировинної бази в Україні;
- низька продуктивність праці;
- низька якість продукції;
- дефіцит власних фінансових ресурсів;
- важкодоступність довгострокових кредитів;
- вищі, порівняно зі світовим рівнем, витрати на виробництво і відповідно високі ціни на продукцію;
- низька конкурентоспроможність продукції у порівнянні з імпортними товарами;
- переповнення внутрішнього ринку товарами групи «секонд-хенд»;
- низький рівень інвестицій у розвиток галузі;
- технічна та технологічна застарілість обладнання, значний рівень зносу основних засобів;
- низька купівельна спроможність населення;
- низький рівень інвестиційної привабливості підприємств легкої промисловості.

Дослідження проблем розвитку легкої промисловості України показує, що той стан, у якому знаходиться галузь, є вкрай небезпечним. Змінити скрутну ситуацію, в якій опинилася легка промисловість, можливо тільки за наявності комплексної державної стратегії розвитку.

Висновки. Підсумовуючи результати дослідження, можна стверджувати, що легка промисловість відіграє важливу роль у загальному економічному розвитку країни, оскільки створює робочі місця, задовольняє споживчі потреби населення та є джерелом наповнення державного бюджету, тому нагальною є необхідність прискорення процесів реформування даного сектору економіки України. З метою поліпшення ситуації в легкій промисловості основними завданнями на найближчу перспективу мають стати [6]:

- розвиток сировинної бази за рахунок поглибленої переробки льону, шкірсировини та поступове скорочення й відмова від давальницьких схем сировинного забезпечення виробництва;
- удосконалення Митного кодексу України;
- проведення реконструкції та технічного переоснащення підприємств;
- створенням умов для вертикальної інтеграції виробництва, в тому числі із залученням іноземних інвестицій та технологій;
- впровадження системи бюджетної компенсації відсотків по кредитах;
- оптимізація структури великих і малих підприємств з метою посилення конкурентоспроможності та гнучкості виробництва;
- створення системи захисту внутрішнього ринку (в тому числі від контрабандного ввезення товарів та тіншового виробництва) та стимулювання вітчизняного виробника.

Література

1. Гончаров Ю. В. Обґрунтування побудови кластерної моделі підвищення інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємств легкої промисловості України / Ю. В. Гончаров, Т. І. Марченко // Легка промисловість. – 2010. – № 4. – С. 21-24.
2. Звягінцев Ю. Легка промисловість в 2007 р. / Ю. Звягінцев // Легка промисловість. - 2007. - №2. – С. 5-6
- 3.. Промисловість України у 2007–2010 роках. Статистичний збірник [Електронний ресурс] / Держкомстат України. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Статистична інформація: Обсяг реалізованої промислової продукції в Україні 2011, 2012 року [Електронний ресурс] / Держкомстат України. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Статистична інформація: Виробництво основних видів промислової продукції [Електронний ресурс] / Держкомстат України. - Режим доступу.: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Концепція Загальнодержавної цільової програми розвитку промисловості України на період до 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://industry.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=57967&cat_id=57966
7. Підсумки роботи легкої промисловості України за січень–грудень 2011, 2012 року [Електронний ресурс] / Асоціація «Укрлепром». - Режим доступу: http://ukrlegprom.org.ua/statistika_minstat_ukraini.html
8. Ромусік Я. Конкурентоспроможність легкої промисловості України та механізм її підвищення / Я. Ромусік // Економіст. – 2007. - №3. – С. 16-19.

References

1. Honcharov, Yu. V., & Marchenko, T. I. (2010). Grounds of building cluster model of increase investment and innovation potential of light industry enterprises of Ukraine. *Light industry*, 4, 21-24.
2. Zviahintsev, Yu. (2007). Light industry in 2007. *Light industry*, 2, 5-6.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

3. State Statistics Service of Ukraine. (n.d.). *Industry of Ukraine in 2007-2010. Statistical Yearbook*. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. State Statistics Service of Ukraine. (n.d.). *Statistical data: Volume of industrial production in Ukraine for 2011, 2012*. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. State Statistics Service of Ukraine. (n.d.). *Statistical information: Manufacture of basic industrial products*. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. *The concept of state purpose-oriented program of Industry of Ukraine for the period till 2017*. (n.d.). Retrieved from http://industry.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=57967&cat_id=57966
7. Association "Ukrlegprom». (n.d.). *The results of light industry of Ukraine for January-December 2011, 2012*. Retrieved from http://ukrlegprom.org.ua/statistika_minstat_ukraiini.html
8. Romusik, Ya. (2007). The competitiveness of light industry of Ukraine and the mechanism for its improvement. *Economist*, 3, 16-19.

Надійшла 10.12.2013